

ĐẠI HỌC QUỐC GIA TP. HỒ CHÍ MINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN
KHOA KHOA HỌC MÁY TÍNH

BÁO CÁO MÔN HỌC
XỬ LÝ NGÔN NGỮ TỰ NHIÊN
CS221.M12.KHCL

GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN:

Th.S Nguyễn Trọng Chính

SINH VIÊN THỰC HIỆN:	HOÀN THÀNH CÔNG VIỆC
Nguyễn Đỗ Quang – 20520720 (Nhóm trưởng)	100%
Âu Thiên Phước - 19522050	100%
Phan Thanh Phong - 19522012	90%

TP. HỒ CHÍ MINH, 12/2021

Tên đề tài: TÁCH TỪ LOẠI - GÁN NHÃN TỪ LOẠI SỬ DỤNG MÔ HÌNH HIDDEN MARKOV

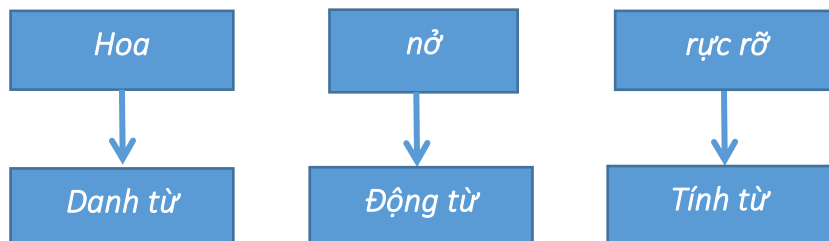
Github project file: <https://github.com/quangcrazymen/CS221.M12>

Mục lục:

Phần I: Giới Thiệu	1
Phần II: Tách từ tiếng việt	
1. Phương pháp tách từ.....	2
2. Ví dụ.....	2
3. Ngữ liệu thu thập.....	4
4. Đánh giá trên ngữ liệu thu thập được.....	4
5. Kết luận.....	5
Phần III: Gán nhãn từ loại tiếng việt	
1. Phương pháp gán nhãn.....	6
2. Ví dụ.....	8
3. Ngữ liệu thu thập.....	10
4. Đánh giá trên ngữ liệu thu thập được.....	13
Phần IV: Kết luận và đánh giá kết quả tổng quát.....	14
Phần V: Rút kinh nghiệm và cải thiện trong tương lai.....	15
Tư liệu tham khảo.....	15

Phần I: Giới thiệu:

Trong xử lý ngôn ngữ tự nhiên, **gán nhãn từ loại** (**part-of-speech tagging**, hay **POS tagging**) là quá trình đánh dấu một từ trong văn bản (ngữ liệu) tương ứng với một **từ loại** nào đó (động từ, danh từ, tính từ...), dựa theo định nghĩa và bối cảnh văn phạm của từ đó.

Quá trình gán nhãn thường được thực hiện thủ công bằng tay, nay với sự phát triển của công nghệ, ta đã có thể tự động hóa quá trình này bằng cách sử dụng máy tính.

Tuy nhiên khi làm việc với bài toán này, ta sẽ phải đối mặt với hai vấn đề chính:

- ◆ Nhập nhằng (ambiguity): bất kì ngôn ngữ tự nhiên nào cũng có thể xuất hiện tính nhập nhằng, một từ có thể mang nhiều nghĩa. Ví dụ:

“Con ruồi **đậu** mâm xôi **đậu**”

Từ “đậu” có lúc là **động từ** (hành động đậu lên một vật thể) hoặc có lúc là **danh từ** (tên của một loài thực vật).

- ◆ Trong thực tế, có nhiều từ không xuất hiện trong ngữ liệu huấn luyện (training corpus) nên khi xây dựng mô hình gán nhãn sẽ gặp nhiều khó khăn.

Độ chính xác của mô hình gán nhãn phụ thuộc vào hai yếu tố:

- ◆ Bản thân từ đó sẽ có xu hướng (xác suất lớn) về từ loại nào. Ví dụ: từ “đậu” có xu hướng là động từ nhiều hơn là danh từ (phụ thuộc vào ngữ liệu đang xét).
- ◆ Ngữ cảnh trong câu. Ví dụ “con **ruồi đậu** mâm **xôi đậu**”. Từ “đậu” có xu hướng là động từ khi theo sau từ “**ruồi**” và từ “đậu” có xu hướng là danh từ khi theo sau từ “**xôi**”.

Để gán nhãn từ loại, ta sử dụng phương pháp học có giám sát (supervised learning), cụ thể là xác suất liên hợp thường gọi là mô hình sinh mẫu (Generative model). Hidden Markov Model là một trong những mô hình thuộc phân nhóm này.

Vì thế trong đồ án lần này nhóm em sẽ thực hiện gán nhãn từ loại giữa trên mô hình Hidden Markov, được tính toán bằng thuật toán Viterbi, cũng như so sánh kết quả với thư viện VNCORENLP, và đề xuất hướng cải thiện cho mô hình máy học này.

Phần II: Tách từ tiếng việt:

1. Phương pháp tách từ:

Trước khi đến với phần gán nhãn từ loại, ta cần thực hiện một bước vô cùng quan trọng, đó là tách từ loại. Khác với Tiếng Anh, khi mà hầu hết các từ được phân tách nhau rõ ràng bằng các khoảng trắng, một từ Tiếng Việt có thể được cấu tạo bởi **hai từ đơn trở lên** (Từ ghép ví dụ như: xác nhận, lâu đài, công chúa...). Bởi lẽ đó, muốn xử lý văn phạm ở mức sâu hơn về sau, ta sẽ phải tách được từ loại.

Có rất nhiều kĩ thuật và thuật toán có thể được sử dụng trong việc tách từ. Nhóm em quyết định sẽ sử dụng thuật toán đơn giản, cũng như dễ hiểu nhất: Longest matching.

Longest matching là thuật toán mà ta sẽ đi hết chiều dài văn bản và lần lượt so khớp từ, xem từ có tồn tại trong bộ từ điển dự sẵn hay không.

2. Ví dụ:

Mã giả: (giả định trong trường hợp các từ ghép trong bộ ngữ liệu đều chỉ có tối đa 2 âm tiết)

Function Longest-Matching(*sentence*, *dict*): Trong đó: *sentence* là câu đầu vào
dict là bộ từ điển

```
result=[ ]
```

```
curr_word = 0 (vị trí của từ đầu tiên i=0)
```

```
while(curr_word + 1 != length (sentence)):
```

```
    if(word[curr_word]+word[curr_word+1] in dict)
```

```
        result.append(word[curr_word]+word[curr_word+1])
```

```
        curr_word+=2
```

```
    else:
```

```
        result.append(word[curr_word])
```

```
        curr_word+=1
```

```
return result
```

Với câu sau:

“Chúng ta không chấp nhận bội chi”

Chạy thuật toán thử công:

Lượt so sánh	Từ cần so khớp	Có trong từ điển (in dict)	Kết quả (Result)
1	Chúng ta	có	['Chúng_ta']
2	không chấp	Không	['Chúng_ta', 'không']
3	chấp nhận	có	['Chúng_ta', 'không', 'chấp nhận']
4	bội chi	có	['Chúng_ta', 'không', 'chấp nhận', 'bội chi']

Vậy câu cần tách cho ra kết quả là: **Chúng_ta không chấp_nhận bội_chi**

Các trường hợp có thể thất bại là những câu có các từ mang nghĩa **nhập nhằng**, ta có thể sử dụng kĩ thuật matching từ theo chiều từ **phải sang trái** thay vì từ trái sang phải.

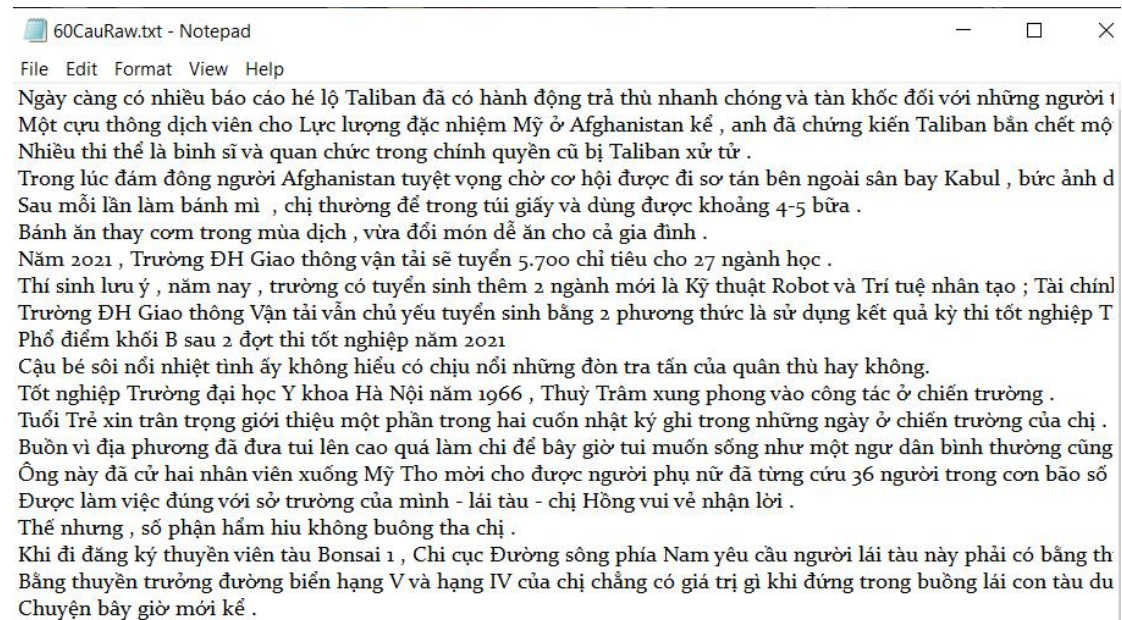
Như các ví dụ sau sẽ so sánh hai phương pháp so khớp, cho các câu sau:

- A) Tay đưa về ở vị trí thứ hai
- B) Tốc độ truyền thông tin cao
- C) Sự thực hiện vẫn còn chưa thực sự phù hợp

So khớp từ trái qua phải	So khớp từ phải qua trái	Nhận xét
Tay_đưa về ở vị trí thứ_hai	Tay_đưa về ở vị trí thứ_hai	Cả hai trường hợp đều cho kết quả chưa chính xác, thứ hai ở đây là vị trí thứ hai chứ không phải ngày thứ hai => thứ hai ở đây không phải từ ghép
Tốc_độ truyền_thông tin cao	Tốc_độ truyền thông tin cao	Do matching theo chiều trái -> phải thuật toán sẽ gán cho truyền thông (là từ ghép) trước (do truyền thông có trong từ điển), ngược lại matching phải -> trái sẽ giải quyết được trường hợp này.
Sự_thực_hiện vẫn còn chưa thực_sự phù_hợp	Sự thực_hiện vẫn còn chưa thực_sự phù_hợp	Tương tự như trường hợp số 2

3. Ngữ liệu thu thập:

- ◆ Ngữ liệu thu thập gồm 60 câu được trích ở nhiều nguồn đa dạng: Sách, báo điện tử, tiểu thuyết, lời bài hát, truyện cổ tích... được lưu trong 60CauRaw.txt
- ◆ Từ điển từ ghép 2 tiếng được tham khảo từ github^[1] và lưu trong file TuGhep.txt

4. Đánh giá trên ngữ liệu thu thập được:

Các trường hợp mà thuật toán cho ra kết quả sai là những trường hợp nhập nhằng:

44 người	44 người_tình	}	Có thể được giải quyết bằng cách so khớp từ phải sang trái (thay vì trái sang phải)
45 tình_nghi	45 nghi		
421 có	424 có_giá	}	
422 giá_trị	425 trị		

Những trường hợp tên địa danh cũng như tên riêng: Hà Nội, Kiên Giang, Hà Nam...

247 Hà_Nội	247 Hà	}	Có thể được giải quyết bằng cách sử dụng Regular Expression (do các tên riêng luôn có chữ cái đầu tiên được viết hoa)
248 ..	248 Nội		
650 J&T_Express	655 J	}	
656 &	656 &		
657 T	657 T		
658 Express	658 Express		

Những trường hợp từ không có trong từ điển dựng sẵn: quen quen, giải hạn...

484 gọn_sống	487 gọn	}	Có thể được giải quyết bằng cách thêm những từ này vào bộ từ điển tự dựng
488 sống	488 sống		
1022 sức_khỏe	1039 sức	}	
1040 khỏe	1040 khỏe		

Longest-Matching	vnCoreNLP
Với thuật toán Longest-Matching ta có được độ chính xác khả quan 98.12% Link: https://www.diffchecker.com/TdrqglCx	So sánh với thư viện vnCoreNLP với độ chính xác là: 99.06% Link: https://www.diffchecker.com/IZ1NtwL3

Thư viện **VnCoreNLP** đã giải quyết được một số trường hợp nhập nhằng, cũng như nhận diện được hầu hết các tên riêng.

5.Kết luận:

Ưu và nhược điểm của thuật toán Longest Matching:

Ưu điểm	Nhược điểm
Đơn giản, dễ cài đặt, ý tưởng dễ hiểu, độ chính xác tương đối cao.	Chưa xử lý được các trường hợp nhập nhằng như đã đề cập ở trên. Không xử lý được những từ không tồn tại trong từ điển dựng sẵn.

=> Muốn thuật toán chạy tốt thì cần bộ từ điển lớn bao quát được hết các từ trong bộ ngữ liệu cần tách từ.

III. Gán Nhãn từ loại tiếng việt:

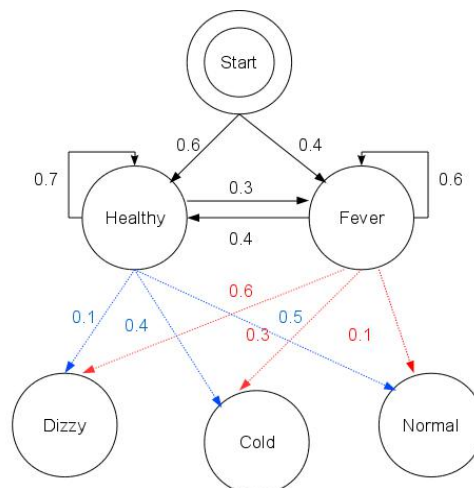
1. Phương pháp gán nhãn

1.1 Mô hình Markov ẩn (Hidden markov):

Mô hình Hidden Markov là một mô hình máy học được sử dụng để tính toán xác suất của các chuỗi.

Mô hình Hidden Markov được áp dụng cho rất nhiều lĩnh vực có tính toán chuỗi xác suất, điển hình như các lĩnh vực khoa học tự nhiên: sinh học trong việc giải mã chuỗi gene (tin sinh học), nhận dạng pattern: điển hình được sử dụng trong xử dụng tiếng nói và ngôn ngữ tự nhiên.

Đề án lần này nhóm em sẽ áp dụng mô hình Hidden Markov để áp dụng cho 1 phần quan trọng trong sử lý ngôn ngữ tự nhiên đó là **gán nhãn từ loại (Pos-tagging)**.

Ảnh minh họa mô hình Hidden Markov

Chuỗi Markov vô cùng hữu dụng khi sử dụng để tính toán xác suất của một chuỗi các sự kiện quan sát được. Trong nhiều trường hợp ta sẽ quan tâm đến trạng thái ẩn(hidden). Ví dụ như trong bài toán gán nhãn từ loại ta sẽ không thể thấy được ngay nhãn ở đoạn văn bản đó, thay vào đó mà ta sẽ xét từng từ và tùy thuộc vào ngữ cảnh mà ta suy luận và gán nhãn cho chúng.

Các thành phần:

$Q=q_1q_2...q_N$	Là tập N các trạng thái
$A=a_{11}...a_{ij}...a_{NN}$	Ma trận chuyển trạng thái A(transition probability matrix)
$O=o_1o_2...o_T$	Là chuỗi T tất cả các quan sát
$B=b_i(o_t)$	Ma trận phát xạ B(emission probability matrix)
$\pi = \pi_1, \pi_2, ..., \pi_N$	Là xác suất trạng thái ban đầu

Mô hình Hidden Markov đặt ra hai giả định:

Thứ nhất là: xác suất của một trạng thái nhất định chỉ phụ thuộc vào xác suất của trạng thái trước đó.

Giả định Markov(Markov assumption):

$$P(q_i|q_1, ..., q_{i-1}) = P(q_i|q_1, ..., q_{i-1})$$

Thứ hai là: xác suất đầu ra của của quan sát o_i chỉ phụ thuộc vào trạng thái mà ở đó sản sinh ra q_i chứ không phụ thuộc vào bất kì trạng thái hay quan sát nào khác.

Đầu ra độc lập(Output Independence):

$$P(o_i|q_1, ..., q_i, ..., q_T, o_1, ..., o_{i-1}, ..., o_T) = P(o_i|q_i)$$

1.2. Các thành phần của mô hình hidden Markov và công thức sử dụng mô hình để gán nhãn

Theo đó một mô hình Hidden Markov có 2 thành phần chính, xác suất A và B

Xác suất chuyển tiếp A(transition probabilities): là ma trận ở đó mỗi giá trị(MLE) của mỗi nhãn được tính toán khi đã biết xác suất của nhãn trước đó

$$P(t_i|t_{i-1}) = \frac{C(t_{i-1}, t_i)}{C(t_{i-1})}$$

Ví dụ như số lần danh từ chuyển sang động từ là 80 và số lượng danh từ là 100

Ta có hợp lí cực đại(Maximum likelihood estimation)

$$P(\text{động từ}|\text{danh từ}) = \frac{C(\text{danh từ}, \text{động từ})}{C(\text{danh từ})} = 0.8$$

Xác suất phát xạ B(emission probabilities): là ma trận mà ở đó mỗi giá trị(MLE) xác suất mỗi nhãn của mỗi từ(như là đậu) ứng với mỗi nhãn

$$P(w_i|t_i) = \frac{C(t_i, w_i)}{C(t_i)}$$

Ví dụ như nhãn động từ xuất hiện 8 lần trong đó từ đậu có 6 lần xuất hiện dưới nhãn động từ

Ta có hợp lý cực đại(Maximum likelihood estimation)

$$P(\text{"đậu"}|\text{động từ}) = \frac{C(\text{động từ}, \text{"đậu"})}{C(\text{động từ})} = 0.75$$

Như vậy theo như hai giả định bên trên kết hợp với 2 xác suất A và B ta có được công thức

$$\hat{t}_{1:n} = \underbrace{\operatorname{argmax}}_{t_1 \dots t_n} P(t_1 \dots t_n | w_1 \dots w_n) = \underbrace{\operatorname{argmax}}_{t_1 \dots t_n} \prod_{i=1}^n \overbrace{P(w_i | t_i)}^{\text{emission}} \overbrace{P(t_i)}^{\text{transition}}$$

Chi tiết tham khảo sách Speech and Language Processing(156-158)^[2]

2. Ví dụ và áp dụng thuật toán viterbi vào để tính toán

Thuật toán viterbi là một thuật toán quy hoạch động, thuật toán thực hiện việc tính toán để tìm ra xác suất lớn nhất mà một chuỗi các trạng thái ẩn có thể đạt được (Viterbi path), đây là kết quả dựa trên các trạng thái quan sát được trong chuỗi các sự kiện quan sát được, đặc biệt thuật toán được sử dụng chủ yếu để tính toán trong mô hình Hidden Markov.

Ví dụ với bộ ngữ liệu được cho như sau:

- a) Em/N tập/V đánh/V đàn/N
- b) Đàn/N chó/N chạy/V ngoài/E sân/N
- c) Sân/N trường/N rợp/A bóng/N cây/N
- d) Cây/N cao/A bóng/N cả/A

Gán nhãn cho câu sau:

Đàn chó đánh đàn giữa sân trường

Ma trận A: (Transition matrix):

	A	E	N	V
<S>	0	0	4	0
A	0	0	3	0
E	0	0	0	1
N	2	1	3	1
V	0	0	2	1

Laplace smoothing

	A	E	N	V
<S>	1	1	5	1
A	1	1	4	1
E	1	1	1	2
N	3	2	4	2
V	1	1	3	2

Máy tính tính xác suất

	A	E	N	V
--s--	0.125000	0.125000	0.625000	0.125000
A	0.125000	0.125000	0.375000	0.125000
E	0.166667	0.166667	0.333333	0.166667
N	0.250000	0.062500	0.250000	0.187500
V	0.125000	0.250000	0.250000	0.250000

Ma trận B: (Emission matrix):

	em	tập	đánh	đàn	chó	chạy	ngoài	sân	trường	ropy	bóng	cây	cao	cả
A										1			1	1
E							1							
N	1			2	1			2	1		2	2		
V		1	1			1								

Laplace smoothing

	em	tập	đánh	đàn	chó	chạy	ngoài	sân	trường	ropy	bóng	cây	cao	cả
A	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2
E	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
N	2	1	1	3	2	1	1	3	2	1	3	3	1	1
V	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1

Máy tính tính toán xác suất

	em	tập	đánh	đàn	chó	chạy	ngoài	sân	trường	ropy	bóng	cây	cao	cả
N	0.074074	0.037037	0.037037	0.111111	0.074074	0.037037	0.037037	0.111111	0.074074	0.037037	0.111111	0.111111	0.037037	0.037037
V	0.052632	0.105263	0.105263	0.052632	0.052632	0.105263	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632
E	0.058824	0.058824	0.058824	0.058824	0.058824	0.058824	0.117647	0.058824	0.058824	0.058824	0.058824	0.058824	0.058824	0.058824
A	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.052632	0.105263	0.052632	0.052632	0.105263	0.105263

Với 2 ma trận A và B ta áp dụng thuật toán Viterbi:

function VITERBI(observations of len T , state-graph of len N) **returns** best-path, path-prob

create a path probability matrix $viterbi[N, T]$

for each state s **from** 1 **to** N **do** ; initialization step

$viterbi[s, 1] \leftarrow \pi_s * b_s(o_1)$

$backpointer[s, 1] \leftarrow 0$

for each time step t **from** 2 **to** T **do** ; recursion step

for each state s **from** 1 **to** N **do**

$viterbi[s, t] \leftarrow \max_{s'=1}^N viterbi[s', t-1] * a_{s', s} * b_s(o_t)$

$backpointer[s, t] \leftarrow \operatorname{argmax}_{s'=1}^N viterbi[s', t-1] * a_{s', s} * b_s(o_t)$

$bestpathprob \leftarrow \max_{s=1}^N viterbi[s, T]$; termination step

$bestpathpointer \leftarrow \operatorname{argmax}_{s=1}^N viterbi[s, T]$; termination step

$bestpath \leftarrow$ the path starting at state $bestpathpointer$, that follows $backpointer[]$ to states back in time

return bestpath, bestpathprob

Ta có thể chia ra thành 2 pha để tính như sau (thay vì đệ quy) như sau:

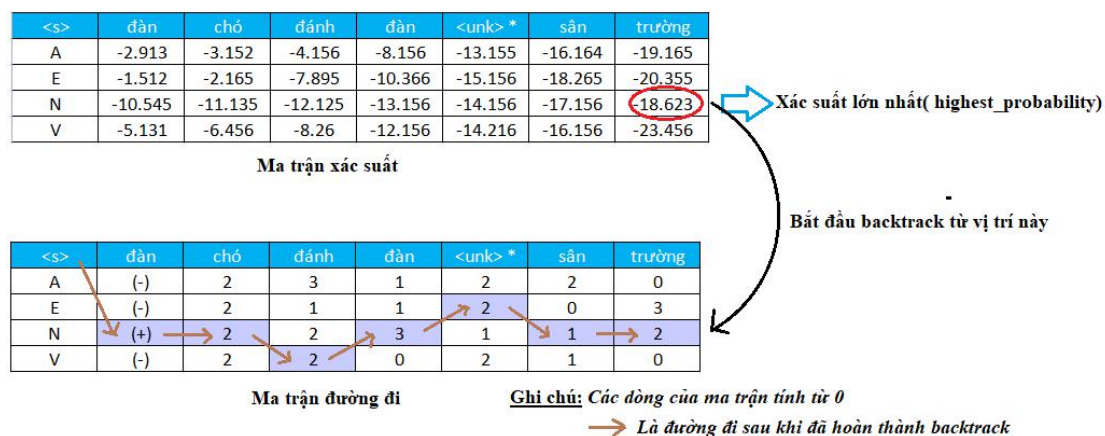
```
def viterbi_forward(A, B, corpus, highest_probability, best_path, vocabs_dict):
    num_tags = highest_probability.shape[0]
    for i in range(1, len(corpus)):
        for j in range(num_tags):
            temp_prob_i = float('-inf')
            temp_path_i = None
            for k in range(num_tags):
                index = vocabs_dict[corpus[i]]
                prob = highest_probability[k, i - 1] + math.log(A[k, j - 1]) + math.log(B[j - 1, index])
                if prob > temp_prob_i:
                    temp_prob_i = prob
                    temp_path_i = k
            highest_probability[j, i] = temp_prob_i
            best_path[j, i] = temp_path_i
    return highest_probability, best_path

def viterbi_backward(highest_probability, best_path, states):
    m = best_path.shape[1]
    z = [None] * m
    pred = [None] * m
    highest_prob_for_last_word = float('-inf')
    num_tags = highest_probability.shape[0]
    for k in range(num_tags):
        if highest_probability[k, m - 1] > highest_prob_for_last_word:
            highest_prob_for_last_word = highest_probability[k, m - 1]
            z[m - 1] = k
    pred[m - 1] = states[z[m - 1]]
    for i in range(m - 1, -1, -1):
        z[i - 1] = best_path[z[i], i]
        pred[i - 1] = states[z[i - 1]]
    return pred
```

Mã nguồn được tham khảo từ [github^{\[1\]}](#)

Với thuật toán như trên ta tính toán được hai ma trận là ma trận xác suất, cũng như ma trận đường đi.

Xác suất âm do đã được chuyển đổi thành *xác suất log để tận dụng khả năng tính toán của máy tính* ^[3]

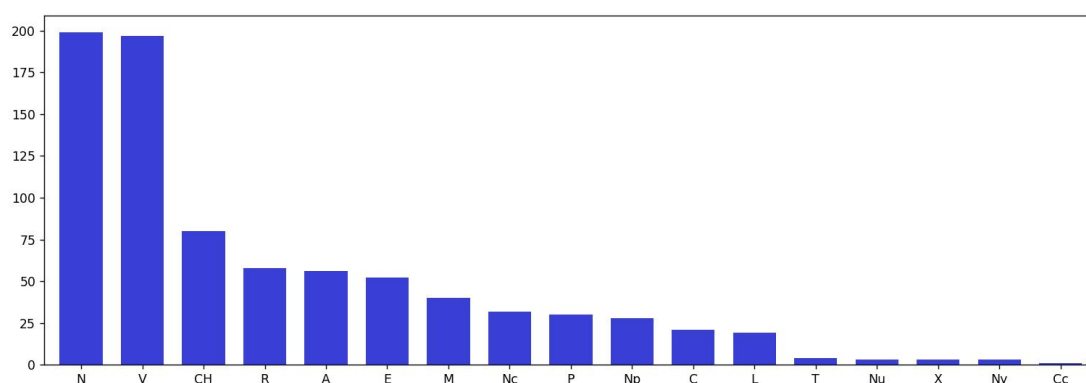
Câu cần gán nhãn là: đàn/N chó/N đánh/V đàn/N giữa/E sân/N trường/N

3. Ngữ liệu thu thập

- Ngữ liệu gồm 60 câu đã tách từ thủ công ở bên trên và đem đi gán nhãn,
- 50 câu sẽ được lấy để cho vào tập train (50CauGanNhanTrain_Gold.txt)
- 10 câu còn lại sẽ được cho vào tập test_gold(10CauGanNhanTest_Gold.txt)
- 10 câu cần dự đoán được chứa trong 10CauTest.txt
- 5000 câu đã được gán nhãn, được nhóm tổng hợp từ dự án VLSP2016 (được lưu trong LargeVLSPData.txt)
- Từ điển được tham khảo từ [github^{\[1\]}](#) (được lưu trong file vocabs.txt)

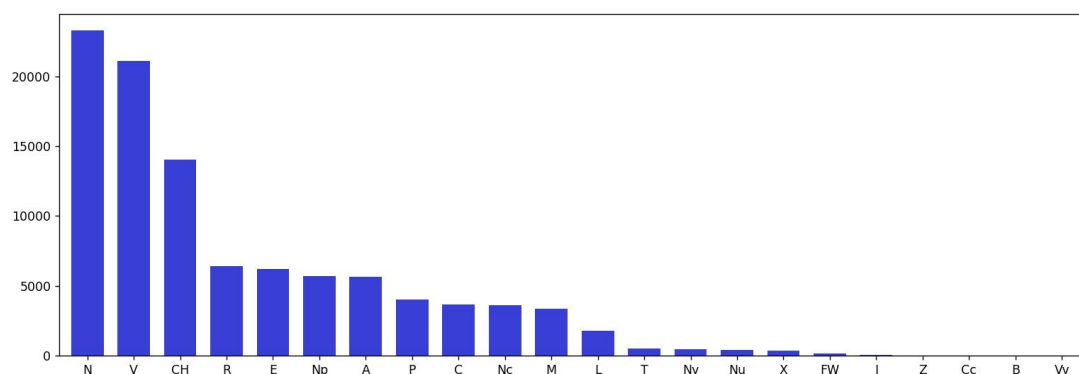
Bộ 50 câu đã gán nhãn: (826 từ)

	N	V	CH	R	A	E	M	Nc	P	Np	C	L	T	Nu	X	Ny	Cc	Total
Ø	199	197	80	58	56	52	40	32	30	28	21	19	4	3	3	3	1	826

Bộ 5000 câu đã gán nhãn:(100957 từ)

	N	V	CH	R	E	Np	A	P	C	Nc	M	L	T	Ny	Nu	X	FW	I	Z	Cc	B	Vy	Total
Ø	23286	21101	14028	6438	6204	5726	5668	4039	3675	3637	3363	1774	502	489	406	344	172	58	32	13	1	1	100957

Sau buổi thuyết trình thì nhóm em có xem xét lại bộ dữ liệu, ngoài việc bộ train không đồng nhất (chỗ thì là khoảng trắng chỗ thì là '_'), thì có vẻ là nhóm đã load nhầm data nên kết quả cho ra khá bất thường. Nhóm đã dành thời gian để chỉnh sửa, và chăm chút hơn cho bộ dữ liệu 50 câu train.

Bộ nhãn được sử dụng VLSP2013 (lưu trong file VLSP2013_POS_tagset.pdf):

STT	Nhãn	Tên	Ví dụ
1	N	Danh từ	tiếng, nước, thủ đô, nhân dân, đồ đạc
2	Np	Danh từ riêng	Nguyễn Du, Việt Nam, Hải Phòng, Trường Đại học Bách khoa Hà Nội, Mộc tinh, Hoả tinh, Phật, Đạo Phật
3	Nc	Danh từ chỉ loại	con, cái, đứa, bức
4	Nu	Danh từ đơn vị	mét, cân, giờ, năm, nhúm, hào, xu
5	Ni	Danh từ ký hiệu	A1, A4, 60A, 60B, 20a, 20b, ABC
6	V	Động từ	ngủ, ngồi, cười; đọc, viết, đá, đặt, thích
7	A	Tính từ	tốt, xấu, đẹp; cao, thấp, rộng
8	P	Đại từ	tôi, chúng tôi, hắn, nó, y, đại nhân, đại
9	L	Định từ	mỗi, từng, mọi, cái; các, những, mấy
10	M	Số từ	một, mười, mười ba; dăm, vài, mười
11	R	Phó từ	đã, sẽ, đang, vừa, mới, từng, xong, rồi
12	E	Giới từ	trên, dưới, trong, ngoài; của, trừ, ngoài
13	C	Liên từ	vì vậy, tuy nhiên, ngược lại
14	Cc	Liên từ đẳng lập	và, hoặc, với, cùng
15	I	Thán từ	ôi, chao, a ha
16	T	Trợ từ	à, a, á, ạ, ấy, chắc, chẳng, cho, chứ
17	B	từ vay mượn	Internet, email, video, chat
18	Y	Từ viết tắt	OPEC, WTO, HIV
19	X	Các từ không thể phân loại	
20	Z	Yếu tố cấu tạo từ	bất, vô, phi

4. Kết quả đánh giá trên ngữ liệu thu thập được:

	precision	recall	f1-score	support
--s--	0.00	0.00	0.00	1
C	0.00	0.00	0.00	0
CH	0.83	1.00	0.90	19
E	0.78	1.00	0.88	7
L	0.00	0.00	0.00	0
M	0.33	1.00	0.50	3
N	0.50	0.46	0.48	48
Nc	0.40	1.00	0.57	2
Np	0.00	0.00	0.00	0
Ny	0.00	0.00	0.00	0
P	0.00	0.00	0.00	0
R	0.27	1.00	0.43	3
V	0.97	0.40	0.57	98
accuracy			0.52	181
macro avg	0.29	0.42	0.31	181
weighted avg	0.79	0.52	0.58	181

Đánh giá trên ngữ liệu thu thập được gồm 50 câu gán nhãn cho ra f1-score chỉ khoảng 58%

	precision	recall	f1-score	support
--s--	0.00	0.00	0.00	1
A	0.70	1.00	0.82	7
C	1.00	1.00	1.00	7
CH	0.96	0.92	0.94	24
E	0.89	0.89	0.89	9
L	1.00	1.00	1.00	1
M	0.67	1.00	0.80	6
N	0.80	0.71	0.75	49
Nc	0.80	1.00	0.89	4
Np	0.50	0.54	0.52	13
Ny	0.00	0.00	0.00	0
P	1.00	1.00	1.00	5
R	0.82	0.82	0.82	11
V	0.95	0.86	0.90	44
accuracy			0.82	181
macro avg	0.72	0.77	0.74	181
weighted avg	0.84	0.82	0.83	181

Đánh giá trên ngữ liệu thu thập được gồm 5000 câu gán nhãn cho ra f1-score lên đến 83%

	precision	recall	f1-score	support
A	0.80	1.00	0.89	8
C	0.43	0.75	0.55	4
CH	1.00	1.00	1.00	23
Cc	0.00	0.00	0.00	4
E	1.00	0.82	0.90	11
L	1.00	1.00	1.00	1
M	0.89	0.89	0.89	9
N	0.82	0.84	0.83	43
Nc	0.20	0.50	0.29	2
Np	0.71	0.62	0.67	16
Ny	1.00	0.75	0.86	4
P	1.00	1.00	1.00	5
R	0.64	1.00	0.78	7
V	1.00	0.91	0.95	44
accuracy			0.85	181
macro avg	0.75	0.79	0.76	181
weighted avg	0.86	0.85	0.85	181

Kết quả sử dụng vnCoreNLP với độ chính xác 85%

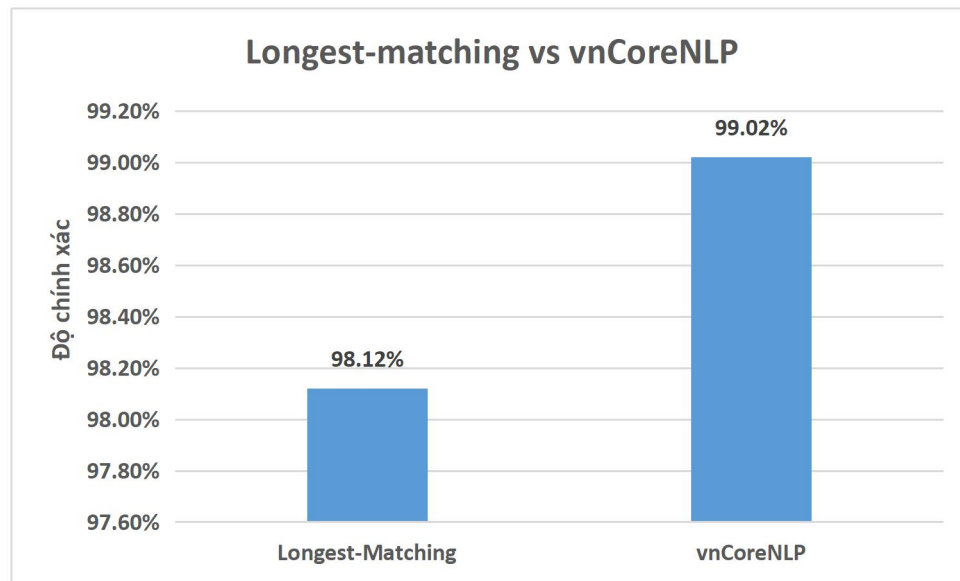
File	Edit	Format	View	File	Edit	Format	View	File	Edit	Format	View	Help
Nhiều	A			Nhiều	A			Nhiều	A			
thi_thể	N			thi_thể	N			thi_thể	R			
là	V			là	V			là	V			
binh_sĩ	N			binh_sĩ	N			binh_sĩ	N			
và	C			và	Cc			và	C			
quan_chức		N		quan_chức		N		quan_chức		N		
trong	E			trong	E			trong	E			
chính-quyền		N		chính-quyền		N		chính-quyền		N		
cũ	A			cũ	A			cũ	A			
bị	V			bị	V			bị	V			
Taliban	Np			Taliban	Np			Taliban	N			
xử_tử	V			xử_tử	V			xử_tử	V			
.	CH			.	CH			.	CH			

Kết quả được lưu vào các file text

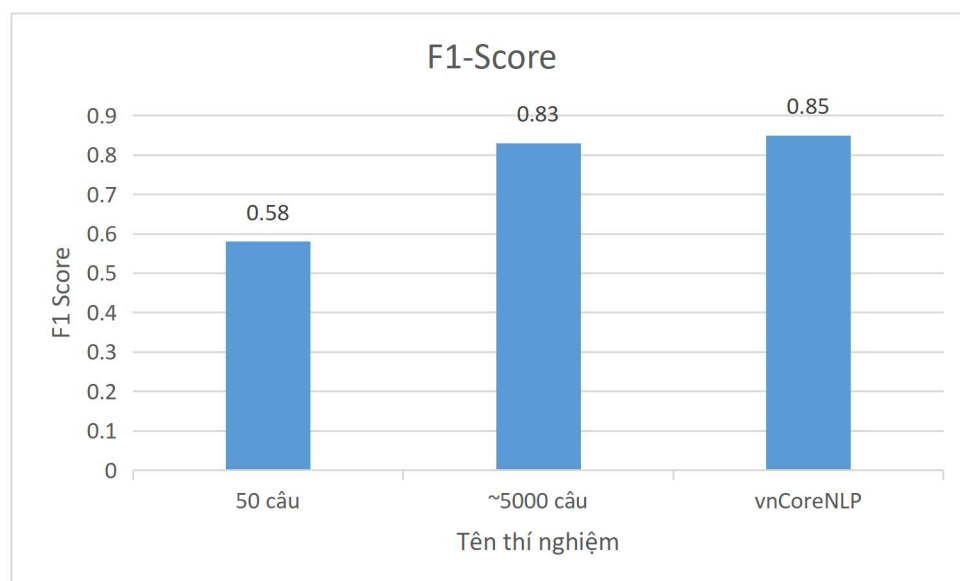
Phần IV: Kết luận và đánh giá kết quả tổng quát

1. Về **phân tách từ** loại sử dụng thuật toán longest-matching cũng như thư viện vnCoreNLP cho kết quả với độ chính xác xấp xỉ bằng nhau.

Longest-Matching	vnCoreNLP
98.12%	99.02%

2. Về **phần gán nhãn** từ ta có thể thấy khi kích thước, và độ đa dạng của bộ dữ liệu train tăng lên ta thấy có sự cải thiện rõ rệt khi, dự đoán thực sự trên tập test. (độ chính xác tăng thêm 27%).

Phần V: Rút kinh nghiệm và cải thiện trong tương lai

1. Rút kinh nghiệm:

Làm bộ dữ liệu và load dữ liệu vào model cẩn thận hơn.

Khi trình bày thuyết trình cần lấy ví dụ mà nhóm tự xây dựng.

2. Cải thiện:

Thu thập bộ dữ liệu lớn hơn, tìm ra những phương pháp mới, áp dụng kỹ thuật tích hợp luật để có thể cải thiện và nâng cao chất lượng của ứng dụng gán nhãn Tiếng Việt.

Tư liệu tham khảo:

[1] <https://github.com/18520339/vietnamese-pos-tagging>

[2] <https://web.stanford.edu/~jurafsky/slp3/>

[3] <https://math.stackexchange.com/questions/892832/why-we-consider-log-likelihood-instead-of-likelihood-in-gaussian-distribution>

Hidden Markov Model: https://en.wikipedia.org/wiki/Hidden_Markov_model

Viterbi Algorithm: https://en.wikipedia.org/wiki/Viterbi_algorithm